

Streszczenie

Celem pracy była analiza systemu pomocy dla osób starszych w zakresie jego funkcjonowania w odniesieniu do diamentu opiekuńczego, na który składają się sektor publiczny, pozarządowy, rynkowy oraz rodzinny. Przedstawiając system pomocy w sposób holistyczny i pluralistyczny odwołano się do koncepcji wielosektorowego ujmowania pomocy społecznej, w której współpraca jest podstawową zasadą w realizowanych działaniach. Badaniu poddano zatem sposób funkcjonowania wewnętrznych struktur instytucji względem osób starszych, jak i jej współpracy z otoczeniem, na które składa się środowisko lokalne. Podjęta w rozprawie problematyka systemu pomocy dla osób starszych koncentruje się na potrzebie rozwoju pomocy środowiskowej, która poprzez różnorodne formy pomocy, umożliwi osobie starszej jak najdłuższe zamieszkiwanie we własnym środowisku domowym. Praca ma charakter komparatystyczny, co wyrażone zostało poprzez zastosowanie strategii badawczej określanej jako porównawcze studium przypadku. W rozprawie przedstawiono analizę indywidualną przypadku w ośrodku pomocy społecznej w Polsce i w Anglii oraz analizę porównawczą obu przypadków na podstawie wyodrębnionych obszarów porównawczych, takich jak: formy pomocy środowiskowej, kryteria kwalifikowania do pomocy, formy pomocy dla opiekunów nieformalnych, współpraca międzysektorowa i wewnątrzsektorowa, aktywizacja oraz edukacja do starości. Badane ośrodki pomocowe stanowią egemplifikację polskiego i angielskiego systemu pomocy dla osób starszych. Inspiracją do stworzenia projektu badawczego były doświadczenia zdobyte w pracy w systemie pomocy społecznej z osobami starszymi podczas pobytu w Anglii oraz działania podejmowane na rzecz osób starszych w Polsce. Badania zostały przeprowadzone w nurcie jakościowym. W badaniach odwołano się do paradygmatu interpretatywnego umożliwiającego działania w kierunku samostanowienia osób starszych, w szczególności w sferze pomocy i opieki dla niesamodzielnymi osób starszych i ich opiekunów. Przedstawiając systemy pomocowe obu krajów dokonano interpretacji sposobu ich funkcjonowania oraz wskazano praktyczne rozwiązania i rekomendacje, które mogą znaleźć zastosowanie w skali makro (polityka senioralna) i mezzo (poziom lokalny), aby w sposób bezpośredni wpływać na poprawę życia osoby starszej oferując jej w skali mikro taką pomoc, czy opiekę, którą w danym momencie osoba starsza potrzebuje. W przeprowadzonych badaniach zastosowano triangulację metod (studium przypadku, wywiady częściowo skategoryzowane, analiza danych zastanych), triangulację teorii (teoria aktywnego starzenia się, starzenie się w środowisku zamieszkania) oraz triangulację źródeł danych (źródła

osobowe i materialne). W badaniach zastosowano dwa narzędzia badawcze: kwestionariusze wywiadu oraz scenariusze trzech różnych osób starszych, które umożliwiły na podstawie materiału empirycznego, skonstruowanie trzech planów pomocy do każdego scenariusza w Polsce i w Anglii. Podejmowana w rozprawie problematyka wspomagania osób starszych poprzez pomoc społeczną i środowiskową lokalizuje przeprowadzone badania na pograniczu pedagogiki społecznej, geragogiki oraz pracy socjalnej, nawiązuje także do zagadnień z zakresu polityki społecznej. Struktura pracy składa się z następujących elementów: wprowadzenie, pierwszy rozdział teoretyczny, drugi metodologiczny, trzeci dotyczy analizy wyników badań w zakresie systemu pomocy środowiskowej w Polsce i w Anglii, a czwarty odnosi się do różnic i podobieństw analizowanych systemów pomocy w obu krajach. W zakończeniu zawarte zostały wnioski oraz rekomendacje dla polskiego systemu pomocy środowiskowej dla osób starszych i ich opiekunów nieformalnych. Ostatnia struktura doktoratu obejmuje: wykaz wykorzystanych źródeł, rysunków, tabel i aneks, a w nim zastosowane narzędzia badawcze, a także autorską propozycję stosowania Indywidualnego Planu Opieki, arkusz oceny potrzeb opiekuna nieformalnego oraz formularz kwalifikowania do pomocy.

Słowa kluczowe: aktywne starzenie się, deinstytucjonalizacja, formy pomocy środowiskowej, opieka środowiskowa, opiekun nieformalny, osoby starsze, pomoc, personalizacja, starość, starzenie się, starzenie się w środowisku zamieszkania, system pomocy, wsparcie, wychowanie do starości.